

Diplomová práce „Přímé zahraniční investice jako alternativa oficiální rozvojové spolupráce v subsaharské Africe“ rozpracovává relevantní a zajímavé téma, protože současné trendy na národní i mezinárodní úrovni stále více zohledňují obchodní nástroje a soukromý sektor jako důležitou součást rozvojové spolupráce, případně její náhražku. Je proto na místě se ptát po jejich efektivitě, analyzovat jejich dopady a sledovat propojení s rozvojem.

Obecně je práce relativně přehledná a dobře strukturovaná, díky čemuž působí celistvým dojmem. Po jazykové stránce obsahuje pouze drobné chyby, které jsou s ohledem na solidní rozsah práce pochopitelné a akceptovatelné. Doporučil bych pouze užívat méně popularizačního stylu psaní, který se pro diplomovou práci příliš nehodí.

Práce se zdroji by měla být pečlivější. Obecně by si takto rozsáhlá práce zasloužila užití většího počtu zdrojů (odborných publikací je pouze 13), dále pak na některých místech chybí uvedení zdroje (s. 5-6, kde chybí citace Rostowova díla na konci odrážek, na s. 13 chybí citace Easterlyho, taktéž výpis SDGs by měl být citován, na s. 41 u statistik WB v přepočtu na HDP chybí zdroj). Na druhé straně však oceňuji především užití kritického díla Munk, které poskytuje velice kvalitní rozbor Easterlyho tezí v konkrétních regionech a komunitách.

Teoretické vymezení práce vychází z poněkud zastaralých přístupů (překonaná teorie modernizace), na druhé straně však proti sobě správně staví dva skutečně protikladné pohledy na rozvoj. Bylo by však vhodné doplnit tuto dichotomii dalšími zdroji, hledat současné trendy v rozvoji, které se výrazně diskutují např. na úrovni EU, chybí zdůraznění kondicionality ODA např. s ohledem na migraci či propojení klimatických financí s ODA. Tyto trendy sice nejsou v současné době přehledně shrnuty jednou či dvěma teoriemi, je však potřeba je brát v potaz. S ohledem na to by si práce zasloužila i širší rozpracování toho, co je to ODA a jaká kritéria musí poskytování pomoci splňovat, aby byly tyto prostředky započítatelné jako ODA. Vágní vymezení pak autorovi usnadňuje kritický přístup.

Větší nedostatky shledávám v metodologii práce, která by měla být více rozvedena. Za druhé je problematické dichotomické vymezení FDI a ODA, které mohou být vzájemně komplementární, a jeden nástroj tak nutně nemusí vylučovat druhý. Komparativní analýza užitá pro účely práce pak napadá na jednu nohu; FDI a ODA nejsou dva nástroje sloužící k jednomu cíli. ODA je veřejným nástrojem, jehož cíle jsou čistě rozvojové. Naproti tomu FDI jsou nástrojem soukromým, jehož cílem je dosažení zisku. Z toho důvodu nelze tyto nástroje srovnávat a vyvozovat závěry o tom, zda jeden může nahradit druhý. Autor se zároveň neptá po efektivitě ODA a FDI, a neanalyzuje jejich dopady. Sleduje sice předpoklady vybraných států k získání FDI, čímž zodpovídá zvolenou výzkumnou otázku. Na druhé straně by však bylo zapotřebí ve vybraných zemích sledovat také např. dva typy projektů ve stejném sektoru, jednou za pomoci financí z ODA a jednou z FDI, a zohlednit, ze které země ODA či FDI přichází (Čína bude

mít odlišný přístup než Německo). Samotná analýza pak díky tomu postrádá jeden z důležitých aspektů (srovnání dopadů FDI/ODA), který by pomohl při stanovování závěrů o tom, zda je vhodné nahrazovat ODA pomocí FDI.

U FDI navíc postrádám vyšší úroveň kritiky – FDI sice v teoretické rovině mohou mít rozvojové dopady, např. v oblasti boje proti klimatické změně, ale vidíme, co investory skutečně přitahuje a nepřitahuje; investice neproudí do LDCs, nedosahují na projekty s dopadem ale bez rychlé návratnosti, nedosahují do nejchudších komunit apod. Předpokládat proto, že investice toto dokážou a že budou mít pouze pozitivní dopady, je vlastně následováním modernizačního přístupu, a nikoli jeho kritikou, protože taky do jisté míry cílí na plošný rozvoj, jak sám autor uvádí na s. 36. V regionu SSA je pak také nutné zohlednit místní nastavení finančních institucí typu cla a přirážky či nespravedlivé nastavení mezinárodního finančního systému jako celku, který umožňuje v kombinaci se slabostí afrických států a jejich administrativ vyvádět z Afriky násobně víc peněz, než tam ve formě ODA proudí.

Za třetí pak nevnímám za vhodné vyčlenění regionu střední Afriky z důvodu nedosahování řádné úrovně demokracie. Přestože se jedná o ukazatel zohledňovaný při definování úrovně připravenosti země přijímat FDI, demokracie není předpokladem pro získání FDI ani ODA, a neměla by tedy být považována za kritérium při výběru zemí.

V úhrnu tedy práce získává průměrné hodnocení. Na jedné straně se autor zaměřil na vhodné téma, které se současně diskutuje na nejvyšší politické úrovni, a má proto relevanci nejen v argumentaci nevládních organizací či občanské společnosti, ale i v policy-making procesu. Technicky tak sice zodpověděl stanovenou výzkumnou otázku, zda je v současné době možné ODA nahradit FDI, pominul však v analýze důležitý aspekt, zda je takové nahrazení žádoucí či efektivní s ohledem primárně na jeho dopady. Výpovědní hodnota takového závěru je proto značně omezená, protože samotné postavení dvou protichůdných teoretických přístupů proti sobě neimplikuje praktické závěry. Bez hodnocení konkrétních dopadů FDI/ODA v konkrétních regionech či zemích se implikace obsažené v závěru nutně omezují na technickou stránku věci, což se mi nezdá dostačující. K obhajobě nicméně práci doporučuji.

Mgr. Vojtěch Šmolík

V Bordeaux dne 13.1.2019